

9. Корчак Я. Правила життя : Вибрані твори / Я. Корчак. – К., 1989. – С. 313-317.
10. Макаев В. В. Поликультурное образование – актуальная проблема современной школы/ В. В. Макаев, З. А. Малькова, Л. Л. Супрунова // Педагогика. – 1999. – № 4. – С. 6. с. 399
11. МакЛарен П. Жизнь в школах: введение в критическую педагогику / П. МакЛер. – М. :Просвещение, 2007. – 457 с., с. 43
12. Митрофанова А.А. Гендерный подход в педагогике / А. А. Митрофанова // Введение вгендерные исследования: Учеб. пособие для студентов ВУЗов / Под ред. И.В. Костиковой. –М.: Аспект Пресс, 2005. – С. 182-194.
13. Мухоморіна Л. Хлопчики і дівчатка : диференційоване навчання // Дошкольневиховання / Л. Мухоморіна. – 2001. – №4. – С. 15 – 17. ; 342
14. Платон Беккет / Платон // Платон Сочинения : в 3 т. – М., 1970. – Т. 2. – С. 106–107.
15. Русова С. Вибрані педагогічні твори: В 2 кн. / С. Русова. – К. : Либідь, 1997. – Кн. 2. –318 с.
16. Соціальна безпека: теорія та українська практика: Монографія / За ред. І.Ф. Гнибіденка,А.М. Колота, В.В. Рогового. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.

УДК 657.62:396:372

Єрко Г. І., Ковальчук І. Л.

ГЕНДЕРНИЙ АУДИТ ЯК ШЛЯХ ДО ГЕНДЕРНОЧУТЛИВОГО ВНЗ

(на прикладі Луцького педагогічного коледжу)

У статті розглядаються складові гендерного аудиту та особливості його впровадження в Луцькому педагогічному коледжі. Висвітлюються найбільш успішні в реалізації гендерного аудиту практики.

Ключові слова: гендерний аудит, гендерна рівність, права людини, гендерна дискримінація, сексизм.

В статье рассматриваются составляющие гендерного аудита и особенности его внедрения в Луцком педагогическом колледже. Освещаются наиболее успешные в реализации гендерного аудита практики.

Ключевые слова: гендерный аудит, гендерное равенство, права человека, гендерная дискриминация, сексизм.

The article examines the components of gender auditing and especially its implementation in Lutsk Pedagogical College. It outlines the most successful in implementing gender audit practice.

Keywords: gender audit, gender equality, human rights, gender discrimination, sexism.

Перші гендерні аудити в системі Організації Об'єднаних Націй були проведені в 2001 році відповідно до Комплексної гендерної політики Міжнародної організації праці. З 2009 року гендерні аудити проводяться на підприємствах і в організаціях України, а з 2014 року методику та методологію аудиту почали використовувати і у вищих навчальних закладах України. Актуальність нашого дослідження визначається незавершеністю розробок та впровадженням методологічних і методичних основ комплексного гендерного підходу як напрямку стратегії розвитку соціальної політики в Україні, не достатньою розробкою гендерної звітності на державному рівні, і в

сфері освіти зокрема. Гендерний аудит у ВНЗ є інструментом реалізації політики рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в українському суспільстві та освітній сфері.

В Україні реалізовувався проект «Гендерний мейнстримінг у ВНЗ України», який фінансувався з гранту Посольства Фінляндії в Україні за програмою Фінського фонду місцевого співробітництва 2015. До реалізації проекту було залучено 15 українських вишів із шести регіонів України.

Метою проекту було: привернути увагу до питання гендерної рівності у вишах та мотивувати адміністрацію до реалізації політики рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, яка дозволяє повноцінно самореалізовуватися кожній особистості у навчальному закладі, незалежно від статі за допомогою процедури гендерного аудиту.

Гендерний аудит у ВНЗ є інструментом, за допомогою якого можливо проаналізувати, в якій мірі принципи гендерної рівності знаходять своє відображення у діяльності закладу, знайти та підкреслити позитивний досвід, оцінити прогрес у просуванні гендерної рівності в освітній установі та привернути увагу до розширення можливостей жінок в усіх видах діяльності.

Одним із етапів проведення гендерного аудиту є опитування. Нами було охоплено 200 респондентів, серед яких: 168 студентів, 22 викладачі, 10 співробітників.

Метою анкетування було проаналізувати стан забезпечення рівних можливостей жінок і чоловіків у Луцькому педагогічному коледжі та визначити прояви гендерних стереотипів. Питання містили провокативний характер.

На питання: «Наскільки важливими для Вас особисто є питання забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок?» 62 % опитаних жінок відповіли – так, це дуже важливо, коли позитивну відповідь серед чоловіків дало 43 %. 13 % чоловіків не бачать проблеми і для них це абсолютно не важливо.

Отже, питання забезпечення рівних можливостей для жінок більш важливе, ніж для чоловіків.

Щодо статусних позицій, то серед жінок 71 % опитаних викладачок та 62 % студенток вважають вище зазначене питання досить важливим; 57 % працівниць – не надто важливим. Серед чоловіків: 67 % працівників та 60 % викладачів питання рівних можливостей вважають дуже важливим, коли студенти фактично не бачать проблеми.

Таким чином, на рівні статусів бачимо різне відношення до означеної проблеми.

Проаналізуємо відповіді на питання, виходячи з вікової характеристики респондентів. Так, зазначене питання визначили як актуальне жінки різних вікових категорій: 23–30 років (71 %), старше 45 років (67 %), 15–18 років (65 %). Подібну тенденцію спостерігаємо і серед чоловіків віком 19–22 роки, 31–45 років, старше 45 років (67 %). Водночас для вікової групи 23–30 років це питання абсолютно не важливе (50 %).

Виходячи з вище сказаного, питання рівних можливостей у переважній більшості важливе як і для жінок, так і для чоловіків різних вікових груп.

Проаналізуємо відповіді на питання: «Чи згодні Ви з тезою, що домашніми справами повинна займатися жінка, а чоловік – заробляти гроші?». За результатами анкетування, сімейні обов'язки виконувати разом важливо для 54 % опитаних жінок, і лише для 40% чоловіків.

Водночас серед чоловіків спостерігаємо не однозначні відповіді: 27 % бачать природним, що жінка займається домашніми справами, і в той же час інші 27 % чоловіків вважають, що кожен повинен займатися тією справою, яка у нього виходить найкраще. З діаграми видно, що між чоловіками та жінками немає великих розбіжностей щодо виконання як домашніх справ, так і фінансового забезпечення сім'ї.

Серед жінок 81 % опитаних студенток та 53 % викладачок, а також серед чоловіків 80 % викладачів і 67 % працівників віддають перевагу паритетним стосункам у сім'ї. Серед працівниць немає чіткого домінування якоїсь із запропонованих позицій. Подібне спостерігаємо і серед студентів-чоловіків. Водночас значний відсоток студентів-чоловіків (32 %) мислить стереотипно, що вимагає активізації просвітницької роботи з подолання гендерних стереотипів.

Проаналізуємо відповіді на питання, виходячи з вікової характеристики респондентів. Так, за паритетний розподіл ролей серед жінок домінують такі вікові категорії: 23–30 років (83 %), 19–22 роки (68 %), 15–18 років (51 %). Серед чоловіків старше 45 років спостерігаємо 100% тенденцію щодо спільного виконання сімейних обов'язків; цю ж тенденцію підтримують представники вікових категорій: 31–45 років (67 %), 23–30 років (50 %). Заслуговує на увагу те, що віковим категоріям чоловіків: 15–18 років (32 %), 19–22 роки та

31– 45 років (по 33 %) притаманні патріархальні погляди щодо сімейного укладу.

У відповідях на питання: «Чи згодні Ви з тезою, що чоловік – ефективний керівник, а жінка – виконавець?» як жінки, так і чоловіки вважають, що ці ролі можна змінювати (53 % і 43 % відповідно), або кожен повинен робити те, що в нього краще виходить (29 % і 23 % відповідно).

Виходячи зі статусних позицій, ми не спостерігаємо значних відмінностей у відношенні щодо професійного виконання обов'язків жінок і чоловіків, як серед викладачів – жінок (59 %) і чоловіків (60 %), так і серед працівників (33 %) – працівниць (29 %) та студентів (41 %) – студенток (53 %).

У відповідях на означене питання, як за попередніми показниками, так і за віковими ми також не маємо вагомих відмінностей як серед жінок, так і серед чоловіків.

У відповідях на питання «Чи згодні Ви з тезою, що жінки та чоловіки мають схильності до різних професій?» також фіксуємо відсутність значних відмінностей у відповідях жінок (37 %) та чоловіків (30 %), крім 20 % чоловіків, які мислять стереотипно щодо професійної визначеності чоловіків і жінок.

Виходячи зі статусних позицій, ми не спостерігаємо значних відмінностей у відношенні щодо професій жінок і чоловіків серед жінок викладачок (65 %), працівниць (57 %) та чоловіків-викладачів (60 %). Водночас серед чоловіків працівників (67 %), серед студенток (21 %) та студентів (27 %) фіксуємо прояви стереотипного мислення.

Виходячи із вікових позицій ми не спостерігаємо значних відмінностей у відношенні щодо професій жінок і чоловіків серед жінок різних вікових груп. Чоловіки старше 45 років (100 %) також не бачать різниці між статями щодо поділу професій. Проте серед чоловіків віком 31–45 років (67 %) та 23–30 років (50 %), 19–22 роки (33 %) фіксуємо прояви стереотипного мислення.

У відповідях на питання «У процесі роботи або навчання чи помічали Ви наступні прояви різниці у ставленні до жінок та чоловіків?» спостерігається така тенденція:

– більшість жінок незалежно від віку та статусних позицій, а також чоловіки віком 15–18 років вважають, що в коледжі надто поблажливе ставлення до жінок/дівчат;

– студентки віком 15–18 років, 19–22 років та студенти віком 15–18 років вважають, що в коледжі прослідковується й поблажливе ставлення до чоловіків/хлопців;

– як жінки, так і чоловіки різних вікових груп та статусних позицій вважають, що в коледжі існують перепони для кар’єрного просування жінок, проте студенти 15–18 років вважають, що і для чоловіків;

– з головних незручностей як для чоловіків, так і для жінок, які є в коледжі – це незручні стільці;

– як студенти, так і студентки різних вікових груп зазначають, що в коледжі є прояви сексизму.

Виходячи з вищезначеного, можна зробити висновки, що у коледжі присутня прихована гендерна дискримінація та спостерігаються прояви сексизму. Для подолання цієї тенденції потрібно розширити роботу зі студентською молоддю щодо впровадження принципів гендерної рівності (тренінги, виховні години, спецкурси, спільні заходи викладачів та студентів), здійснювати інформування щодо змін та законодавчих ініціатив з боку держави на подолання гендерної дисгармонії в суспільстві.

Наступним етапом щодо побудови гендерночутливого ВНЗ стали наступні практики, які реалізуються Центром гендерної освіти Луцького педагогічного коледжу.

Зокрема, щороку Центром гендерної освіти, кафедрою суспільних дисциплін та цикловою комісією викладачів фізико-математичних дисциплін проводиться конкурс відеороликів «Гендер – це ...». Метою якого є залучення студентської громади до гендерної проблематики та розкриття творчих здібностей студентів коледжу; привернення уваги молодих людей до проблеми нерівних прав і можливостей жінок та чоловіків в різних аспектах суспільного й сімейного життя.

Також щороку в квітні місяці проходить міжвузівський науково-практичний семінар «Гендерні студії», основною метою якого є висвітлення гендерної проблематики та її тлумачення у міждисциплінарному зрізі; формування установок на гендерночутливий професійний світогляд і толерантну взаємодію, розширення їх професійного кругозору та саморозвиток людського потенціалу.

Однією з форм роботи є діяльність гендерного інтерактивного театру «Дзеркало» Центру гендерної освіти, який в інтерактивній формі здійснює просвітницьку роботу серед молоді. У репертуарі

театру є такі вистави: «Вони живуть серед нас», «Квіти життя», ««Чоловічі» та «жіночі» ролі – ліквідуємо стереотипи» тощо.

Дієвим засобом для виявлення та руйнування гендерних стереотипів є засідання Кіноклубу медіа-просвіти з прав людини Docudays UA, створеного при Центрі гендерної освіти. Це – один із напрямків Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA. Кіноклуб не обмежується тільки переглядом фільмів, важливим є обговорення фільмів.

У кіноклубі DOCUDAYS UA «Десята муза» проходив показ та обговорення фільмів на гендерну проблематику: «Абетка» (2012 рік, естонська режисерка Мадлі Ляене), «Українські сенсації. Богині війни» (2015 рік), «В тисячу разів сильніші» (A Thousand Times Stronger, 2010, Швеція).

При перегляді та обговоренні фільмів ефективною є участь експертів/експертом з питань гендерної проблематики.

Досить ефективним засобом у руйнуванні гендерних стереотипів та розкритті можливостей жінок є проведення дебатних ігор (Оксфордська модель) з гендерних питань серед студентської молоді.

Підсумовуючи вище сказане, варто зауважити, що вирішення проблем, пов'язаних з питаннями гендерної рівності в українському суспільстві, є невід'ємною складовою сучасної системи освіти. На сьогодні є низка нормативних документів та розроблених методик проведення різноманітних заходів для реалізації гендерної політики, які потрібно ефективно використовувати не лише в системі освіти, а й в інших інституціях.